

JANUÁR

6.- Boldizsár napja ~ Vízkereszt vagy háromkirályok napja

Zentán a Kukucska nevű Tisza-parti városrészben, melynek lakói igen hagyományőrzők voltak, vízkeresztkor szentelt vízzel megszentelik az udvart, az ólat, lakást, hogy megvédjék az ott élőket, embert, állatot a rossztól, a gonosztól. A családtagok még isznak is a szentelt vízből. A többit pedig elteszik, mert gyógyító erőt tulajdonítanak neki ők is, mint mások is. Ekkor bontják le a karácsonyi asztalt is. A karácsonyi búzának a felét a kútba dobják, másik felét pedig a jószágok kapják, mert ennek is gyógyereje van.

13.- Veronika napja

Topolyán és általában mindenütt azt tartják az évtizedes tapasztalatok alapján, hogy ez az év leghidegebb napja.

FEBRUÁR

3.- Balázs napja

Balázs napja egészség-, termésvarázslás, gonoszűzés, madárűzés, időjárásjóslás és nem utolsó sorban a gyermekek balázsjárásának napja.

6.- Dorottya napja

Ez is időjárásjósló-nap. Ilyenkor már némi enyhülés tapasztalható. A hideget Dorottya enyhíti.

14.- Bálint napja

A földműves háztartásokban mindenféle megindul a tavaszi tevékenység, mert Bálint napján megszólalnak a verebek, jelzik a tavasz közeledtét. Meg is indul a tavaszi munka a gyümölcsösökben: metszik a fákat, a szőlőt, gyümölcsfákat is ültetnek, mert hamar kihajt és megerősödik. A Bálint napi időjárásból a várható termésre jósoltak. Hideg, száraz idő esetén jó termést reméltek. Facsemetét is szívesen ültettek Bálint-napkor abban bízva, hogy akkor hamarabb erősödik meg. Borsod vármegyében úgy vélték, hogyha a vadgalambok ezen a napon visszatérnek, a közelgő tavaszt jelzik.

16.- Julianna napja

Általános az a vélemény, hogy már jön a jobb idő. Ezt úgy fogalmazták meg: „Ha Dorottya szorítja, Julianna tágítja.” A tavaszt váró emberek Juliannától várják a tél szorításának megengedését, a szebb, a jobb időt, a természet ébredését.

19.- Zsuzsanna napja

Nem kell számítani nagy havazásokra, a pásztorok is úgy tudják, hogy Zsuzsanna leginkább rápisil a hóra, és az elolvad. A név gyakorisága miatt kedvelt névünnepe. Ezen a napon azt várták, hogy megszólaljon a pacsirta, mert a tavasz közeledtét jelzi. Azt tartották, hogyha alacsonyan repül a pacsirta, akkor még hideg idő várható, de ha magasan száll, akkor közel a jó idő.

MÁRCIUS

12.- Gergely napja

Gergely napja a középkorban sokfelé tavaszkezdő, meleget váró nap.

A gergelyjárás az iskolás gyermekek Gergely napi, adománygyűjtő, iskolába toborzó, köszöntő, eredetileg többszereplős, színjátékszerű játéka. E naphoz felvonulások, diákpüspök-választás és vetélkedők kapcsolódtak. A gergelyjárás eredete a középkorra vezethető vissza. A diákok életének szükségszerű velejárója volt, hogy kéregetéssel teremtsék meg tanulásuk anyagi alapjait. A 16. század második felében általános szokássá vált, hogy a tanulók nemcsak maguk, hanem tanítóik számára is adományt gyűjtöttek. A 17. század közepétől az adománygyűjtést - melyet sok esetben a tanító díjlevelében rögzítettek - az új tanulók iskolába hívogatásával bővült. A reformáció következtében egymás után alakuló protestáns iskolákba a tanulókat a tanítók toborozták, mivel a kötelező iskolába járást csak a 19. század végén vezették be. A tanévkezdés és - zárás ideje a Gergely nap körüli időszakra esett, az őszi tanévkezdés csak az 1860-as évektől vált általánossá. A Gergely napi ünnepséget a tanítók szervezték, irányították, és abban maguk is tevékenyen részt vettek. Kosarat, nyársat, zsákot vittek az adományok számára. A gergelyjárásban a szereplők katonai toborzás mintájára a különféle katonai rangot viseltek, és Szent Gergely vitézeinek nevezték magukat. A versek tartalmukkal istenfélő életre buzdítottak, bemutatták az iskolai életet, tanult ismeretekről számot adtak, iskolába hívogattak és adományt gyűjtöttek. Gergely napjához időjárás- és termésjóslás is kapcsolódott. A magyar nyelvterületen jól ismert szólás: "Megrázza még szakállát Gergely", vagyis előfordul, hogy e napon havazik. Sokfelé alkalmasnak tartottak e napot a búza, rozs, hüvelyesek és a palántának való mag földbe tételére.

A gergelyjárás szövege többnyire a következő elemekből áll:

- az Előjáró vitéz engedélyt kért a bebocsátásra; ezután a "Szent Gergely doktornak, híres tanítónknak az ő napján..." kezdetű énekkel vonulnak be;
- a szokás szövege a dramatikus változatban kiegészülhet a szereplők bemutatkozásával, akik egyrészt a tanulásra, iskolába járásra biztatnak, másrészt adományt kérnek; az adománykérő énekek gyakran a deákos nyelvezetet utánozzák "
- búcsúzáskor áldást kérnek a ház népére, gyakran énekszóval megköszönve az adományokat.

Írjatok egy verset vagy dalt a gergelyjáráshoz!

MÁRCIUS

18.- Sándor napja

Végre megjött Sándor, az első meleg hozó nap. A népi tapasztalt Sándor, József és a hivatalos tavaszkezdés napjához, Benedek napjához fűződő hiedelmet így fogalmazza meg: „Sándor, József, Benedek zsákban hozza a meleget.”

19.- József napja

József a meleg hozók társaságába tartozik. A népi tapasztalat azt mutatja, hogy az első meleg napok megérkeztek. Most már sok helyen kieresztik a méheket a kaptárból, kitisztogatják a kaptárokat a gondos méhészek. A marhákat is kihajtják a legelőre, de a rendszeres kihajtás, legeltetés csak később kezdődik. A gölyákat is ezen a napon várják vissza.

21.- Benedek napja

Benedek napja a bencés rendet alapító Szent Benedek ünnepe. Most van a tavaszi napéjegyenlőség, a tavasz hivatalos kezdete. „Sándor, József, Benedek jönnek a jó melegek.” „Benedek zsákszámra hoz meleget.” „Benedek zsákba hozza a meleget.” Benedek napján a 20. század eleji göcseji adatok szerint zsírt és fokhagymát szenteltek melynek azután gyógyító erőt tulajdonítottak.

<http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/muveszetek/muveszettortenet/neprajz-unnepek-es-nepszokasok/nevnapok-es-nepszokasok/sandor-jozsef-es-benedek-napja>

ÁPRILIS

6.- Vilmos napja

Természsó nap révén figyeljék az időjárást. Ha esik az eső, szűk lesz az esztendő – vélik Szerémségben az öregek.

12.- Száznap ~ Gvula napja

Az év századik napja. Mivel féregűző nap, Bácskában, Baranyában a tisztaság, a takarítás napja. Kitakarítják a lakást, kiűzik a férgeket a lakásból, istállóból. Az emberek, a lovak megfürdenek, a teheneket leöntik, lemossák.

24.- Szent György napja

Sárkányölő Szent György évszázadokon át a lovagok, lovas katonák, fegyverkovácsok, vándorlegények és utóbb a cserkészek patrónusa volt. Legendája szerint legyőzi a sárkányt és kiszabadítja a fogságból a királylányt. Az igazi tavasz kezdetét a néphagyomány e naptól számítja. Ez a nap az állatok első kihajtásának napja, a legeltetés elkezdésének napja, a pásztor, a kanász, a juhász munkába állásának napja. Nagy jelentőséget tulajdonítottak annak a vesszőnek, zöld ágnek is, amellyel az állatokat először hajtották ki a legelőre. Általában ilyenkor vetették a kukoricát, babot, uborkát. Ha a varjú nem látszott ki a búzából, jó termésre számítottak. Időjárásjósló hiedelmek is kapcsolódnak a Szent György napja körüli időszakhoz, pl. úgy vélték, hogy ha e nap előtt megszólalnak a békák, az korai tavaszt és nyarat jósol. Általánosan elterjedt hiedelem szerint a Szent György nap előtti mennydörgés a bő termés előjele.

<http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/muveszetek/muveszettortenet/neprajz-unnepek-es-nepszokasok/nevnapok-es-nepszokasok/szent-gyorgy-napja-aprilis-24>

25.- Márk napja

Márk evangélista ünnepén általában délelőttjén, ritkábban az ünnep utáni vasárnap tartották a búzaszentelést. Mise után a hívek kereszttel, lobogókkal, a feltámadt Krisztus szobrával megkerülték a templomot, majd kivonultak egy közeli búzaföldre, ahol a pap megszentelte a vetést. A szertartás végén mindenki vitt haza a megszentelt búzaszálakból. Az imakönyvbe tett búzaszálak gonoszűző erőt tulajdonítottak a magyar nyelvterület számos vidékén. A szentelt búzát - mint általában a többi szentelményt - nagy becsben tartották, és mágikus hatást tulajdonítottak neki.

MÁJUS

4.-Flórián napja

Flórián a tűzoltók és más tűzzel dolgozók védője. Tisztelete az újkorban élénkült meg, és elsősorban Közép-Európára volt jellemző. Patrónusuknak tekintették más tűzzel dolgozó mesterek is: sörfőzők, fazekasok, kovácsok, pékek, kéményseprők. A tűzgyújtást azonban nem lehet korán végezni, csak délelőtt tíz óra után kerülhet rá sor, mint ahogy mondják, „hogy a házbu ki ne siessen” – azaz fel ne gyújtsa a házat.

<http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/muveszetek/muveszettortenet/neprajz-unnepek-es-nepszokasok/punkosd/nevnapok-es-nepszokasok>

12.-Pongrác napja

A három fagyos nap, a három -ác végű fagyosszent Pongrác, Szervác, Bonifác napja közül az elsőt, Pongrác napján évszázados tapasztalat szerint a tavaszi meleg időjárás hirtelen hidegre fordulhat, sőt fagy is jelentkezhet, ami „leszüreteli a szőlőt”, tönkreteszi a vetést. Védekezésül trágyát égettek, füstöltek a gyümölcsösökben, veteményes kertekben.

13.-Szervác napja

Szervác napja a fagyosszentek második napja. Szervác viselkedése nem különbözik Bonifácétól. Baranyában hallani a következőt: „Sok bort hoz a három ác, ha felhőt egyiken se látsz.”

14.-Bonifác napja

A három -áccal végződő nevű fagyosszent harmadikának, Bonifácnak napja. Sok gondot okoz a termelőknek másik két „kollégájával”. A három fagyosszent idején, Zentán és környékén három napig nem szabad kapálni, mert nem terem a szőlő.

25.-Orbán napja

Még Orbán is fagyosszent. „Söpri a termést a faggyal” – mondják. Baranyában úgy vélik, vigyázni kell, mert Orbán lecsípi a kukoricát.

JÚNIUS

8.- Medárd napja

Medárd az utolsó fagyosság. Napjához Európa szerte időjárási megfigyelések, regulák fűződnek. Ha tiszta az idő Medárdkor, akkor kellemes, szép, jó nyárra lehet számítani. A népi rigmus így szól: „Medárd napján, ha esik, 40 napig mindig esik.”

24.-Szent Iván napja

A nyári napfordulat napja ez, melyet ősidőktől fogva Európa-szerte lángoló tűz gyújtásával ünnepeltek. A tüzet háromszor kellett átugrani, hogy a tűz tisztító ereje átjárja az illetőt. Ez a Szent Iván vigíliáján, estéjén Európa-szerte gyakorolt kultikus-játékos célú tűzgyújtás és a tűz átugrása a tűz tisztító, gyógyító, termékenyítő, szerelemvarázsló erejébe vetett archaikus hitel alapult.

29.-Péter-Pál napja

Péter-Pál napja az ősi ünnep, az aratás kezdő időszaka. A Muravidéken megkezdik aratni a rozst. Szabadka, Kispic, Bánát, Muravidék, Szlavónia, Szerémség, Baranya népének tapasztalata szerint erre a napra már megszakad a búza gyökere, szőkül, zsendül, pár hét múlva lehet aratni. Topolyán ilyenkor kimentek a gazdák a határba, megnézték a búzát, egy-két kaszasuhintást végeztek. Ez a nap ugyanis tilos nap, és dologtiltó.

AUGUSZTUS

4.-Domonkos napja

Domonkos napjáról csak azt tudjuk, hogy a bánátiak szerint ellentétes téli időmutató nap, azaz más lesz a téli időjárás, mint a Domonkos –nap.

10.-Lőrinc napja

Lőrinc napja a népi hiedelem szerint az utolsó fürdőnap, mert már hideg a víz. A kígyó is már elbújik. Ha nem bújik el, akkor el akar pusztulni, a kerékvágásba fekszik, hogy ott lelje halálát, hiszik a muravidéki Göntérházán. Ezek a hiedelmek azonban a szeptember ötödikei Lőrinc-naphoz fűződő hiedelmek, naptári félreértés eredményei. Mint rámutató nap a félreértés következményeképpen mutatja meg az őszi időjárást.

20.-István napja

Általános megfigyelés szerint a nyári István negyvenes nap. Ez azt jelenti, hogy 40 napig olyan idő lesz, mint ezen a napon. Természszerű nap is. Ha jó az idő Istvánkor, akkor bőséges gyümölcsstermesre készülünk, de ha rossz idő járja, gyenge termést várjunk.

SZEPTEMBER

A római naptár szerint szeptember hónap neve a 'hetedik' szóból ered. A szeptemberrel kezdődik meg az ősz, így általában elfogadott az a megállapítás, hogy „szeptember szép ember, november csúf ember, december rossz ember”. Egyébként a hagyomány szerint a karácsonyig tartó időjárást is megmutatja szeptember a saját időjárásáról.

1.-Egyed napja

A Tizennégy Segítőszent egyike. Főleg a bűnösök szószólójaként, a szoptató anyák védőszentjeként, szórványosan a jószág patrónusaként tisztelték. A középkori egyházban köménymagot szenteltek az ő nevében a jószág betegsége, megrontása ellen. Ünnepe naptári helye miatt is többfelé őszezdő napnak számít.

Egyed napján kezdték a búza, másutt a rozs vetését. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében azt tartották, hogy aki Egyed napján veti el a búzát, bő termésre számíthat. Ilyenkor fogják hízóra a disznót, ha karácsony táján le akarják vágni. Az e napi esőből esős őszre jósoltak, ellenkező esetben szárazra. Ehhez a naphoz is kapcsolódnak időjárásjósó mondások: például ha Egyed napján esik, akkor esős lesz az ősz is, gyenge lesz a tél és bő lesz a kukoricatermés. Ha viszont szép az idő, az ősz is kellemes, a bor jó ízű, ízletes, „itatós” lesz. Ehhez a naphoz kapcsolódó, többfelé ismert tréfás találókérdés: mikor van a túróscsusza nevenapja? Egyed napján.

<http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/muveszetek/muveszettortenet/neprajz-unnepek-es-nepszokasok/osz/nevnapok-es-nepszokasok-1>

SZEPTEMBER

5.-Lőrinc napja

Lőrinc rontónap. Belepisil a szabad vizekbe, nem is lehet többé fürdeni a szabadban. Belehugyozik a dinnyébe is, ezért lucskos, íztelen lesz a nyári fajta dinnye. Lőrinc fordulónap is: az őszi hangulat, az őszi időjárás már előreveti árnyékát. A nap időjárásából következtetni lehet az ősziére: ha szépen süt a nap, hosszú, kellemes őszi napok várnak ránk.

12.-Mária nevenapja

Számos templom, kápolna helyezte magát Mária nevének oltalmába, ezért egyes vidékeken a búcsú napja. Ez jó alkalom volt a vendégségre, amikor messziről is eljöttek a családtagok egymást meglátogatni, nagy volt a sütés- főzés. Megjelentek a vásárosok is, úgyhogy a búcsú igazi népünnepély volt. A Mária keresztnév igen kedvelt volt a parasztság körében, és máig gyakran előfordul. Kunsziget öregjei szerint, ha ezen a napon szép az idő, akkor a vénasszonyok nyara hosszú és derűs lesz.

18.-Péter napja

A Muravidéken Péter időjárását is kíváncsian figyelik, hisz a nyakukon van a vetés, márpedig „40 napig olyan időt várj, mint Péterkor”. Ha esik, két ökörrel, de sokszor négygyel sem tudsz kievickélni a sárból, tapasztalták a muravidéki falvakban.

SZEPTEMBER

29.-Mihály napja

Főangyal, illetve arkangyal, a mennyei seregek fejedelme. Az egyház oltalmazója, küzdelmeinek pártfogója. Ősi hagyomány szerint patrónusa a keresztény katonáknak is, főleg, ha a pogányság ellen a hitért küzdenek. A világ végén harcolni fog minden hívő keresztény lélekért, hogy kiragadja a sátán hatalmából. A haldoklókat is oltalmazza, majd átvezeti őket a másvilágra. Ő teszi mérlegre az ember jócselekedeteit és gonoszságait. Mihály tehát az Utolsó Ítélet arkangyala. Hol a világítelő Krisztus társaságában, hol pedig önállóan, két kezében karddal és mérleggel jelenik meg a középkori templomaink kapubejárata fölött, vagy bent a diadalíveken.

Tápai szólás szerint aki meghalt, azt mögrúgta a Szent Mihály lova. Az eszköz és kifejezés egyébként országszerte ismeretes.

A természetben, az időjárásban is változás áll be, Szent Mihály napja az őszi napéjegyenlőség tájára esik, mintegy ott áll a tél kapujában. „Szent Mihály- nap után egy icce víz, két icce sár.” Egy göcseji mondás szerint Szent Mihály öltöztet, Szent György vetkőztet. A juhászok úgy tartották, ha Mihály éjszakáján összefekszik a birka, akkor nagy tél lesz, ha pedig szét, akkor enyhe.

Úgy is mondják, hogy „Szent Mihály nap után harapófogóval sem lehet kihúzni a fűvet”.

A nap a gazdasági évnél is nevezetesebb őszi fordulója. Valamikor eddig legelt a Szent György napkor kieresztett marha a pusztán. Dunántúlon ez a nap a gulyások jelentős ünnepe volt. A pásztorok Csíkban ekkor térnek vissza a havasokról, és télire gazdáik gondviselésére bízzák a jószágot. A juhászok is ilyenkor adják át a juhokat, kapják meg a bérüket, és a többi cselédhez hasonlóan vagy újból elszegődnek a régi gazdához, vagy új gazda után néznek. A szegődtetés, a „váltakozás” napja Szent Mihály napja. A cselédek ekkor változtatnak helyet, ekkor költözködnek.

Írjatok cselédfogadásról szóló énekszöveget, mondókát!

Országszerte emlékeztetések voltak a szentmihályi vásárok, amelyeket a nagyobb városokban tartottak. A távolabbi helyekről, akkor még lovaskocsival, vagy ökrös szekérrel mentek a vásárba. Így árultak a vargák, a csizmadiák, a kádárok, a szűrszabók stb. Sok árus mondókával csalogatta a vevőket.

Írjatok vevőcsalogató mondókát!

De nemcsak azért mentek a vásárba, hogy megvegyék, amire szükségük van. Ez szórakozást, ismerkedést, hírszerzést is jelentett az embereknek. Ilyenkorra már megforr az új bor, beindul a pálinkafőzés, kezdődhet a lakodalmazás őszi időszaka.

Az apátfalvi öregek szerint a legény Szent Mihály napján vitte el a lánynak a jegykendőt, ha még Katalin napja előtt meg akartak esküdni. Ez az időjárás még alkalmat adott arra, hogy a szabadban főzzenek és táncoljanak, esetleg a szabadban felállított asztaloknál étkezzenek, mert a kis falusi házak nem voltak alkalmasak a nagy vendégsereg befogadására. E naphoz is kapcsolódik női munkatilalom: aki ilyenkor mos, kisebesedik a keze.

OKTÓBER

20.-Vendel napja

A legenda szerint Szent Vendel a 7. században élt ír királyfi volt, aki Rómába zarándokolt, majd egy birtokoshoz szegődve, annak nyáját őrizte. Ez szolgált alapul ahhoz, hogy a jószágtartó gazdák és a pásztorok védőszentjükként tiszteljék. Szobrokat állítottak számára, melyeken pásztoröltözetben ábrázolják, lábánál kutyával és báránnyal. Ha állatvész ütött ki, azt mondták, hogy Vendel viszi az állatokat. E napon nem fogták be a jószágot és vásárra sem hajtották.

<http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/muveszetek/muveszettortenet/neprajz-unnepek-es-nepszokasok/nevnapok-es-nepszokasok-1/oktoberi-nevnapok-es-nepszokasok>

NOVEMBER

11.-Márton napja

Szent Márton a középkor egyik legnépszerűbb szentje volt, kultusza hazánkban is virágzott. Szent Márton napján a pásztorok vesszőt adtak ajándékba a gazdáknak. Ez volt a Szent Márton vesszeje, úgy tartották, ahány ága van, annyit malacozik a disznó. Ilyenkor már le lehet vágni a tömött libát. "Aki Márton napon libát nem eszik, egész éven át éhezik" - tartották. Márton-napon országszerte lakomákat rendeztek, hogy egész esztendőben bőven ehessenek, ihassanak. Úgy tartották, minél többet isznak, annál több erőt és egészséget vesznek magukba. Márton napjára általában megforr az újbor. "A bornak szent Márton a bírása" - tartja a mondás, azaz ilyenkor már iható az újbor. A liba csontjából az időjárásra jósoltak: ha a liba csontja fehér és hosszú, akkor havas lesz a tél, ha viszont barna és rövid, akkor sáros. Az asznapi időből is jósoltak: "Ha Márton fehér lovon jön, enyhe tél, ha barnán, kemény tél várható." Egy kalendáriumi regula szerint: "Márton napján, ha a lúd jégen jár, akkor karácsonykor vízben poroszkál."

<http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/muveszetek/muveszettortenet/neprajz-unnepek-es-nepszokasok/unnepek-jeles-napok-es-nepszokasok-2/szent-marton-napja-november-11>

19.-Erzsébet napja

Szent Erzsébet a katolikus egyház egyik legtiszteltebb női szentje. Hazánkban a leggyakoribb női nevek közé tartozik az Erzsébet, az egyik legkedveltebb névünnap. Erzsébet a tél és a karácsony rámutató napja: „Szent Erzsébet napja tél erejét szabja.” Mindenütt azt tartják, ha esik Erzsébetkor, akkor lágy tél lesz, nem kell félni a téli zimankótól, erős hidegtől, fagyoktól. A gazdák azt mondják, amilyen Erzsébet, olyan lesz decemberben karácsonykor. Erzsébetkor rendszerint leesik az első hó. „Erzsébet megrázza a pendelyét”, havazik. Most már mindenféleképpen be kell fejezni az őszi búza vetését.

<http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/muveszetek/muveszettortenet/neprajz-unnepek-es-nepszokasok/nevnapok-es-nepszokasok-2/erzsebet-napja-november-19>

NOVEMBER

25.-Katalin napja

Szent Katalin legendája szerint szép és okos királyleány volt, okossága miatt egyetemek, tudósok, diákok védőszentje is volt. A vízbe tett gyümölcság, ha kizöldül karácsonyig, a leány közeli férjhezmenetelét jósolja. Az ágat katalinágnak, katalingallynak nevezik. A jóslás hatékonyságát úgy igyekeztek fokozni, hogy mezítláb mentek az ágért, különböző fákról metszték, lehetőleg lopott ágat vittek a szobába. Volt, aki minden ágnak fiúnevet adott, s amelyik elsőként virágzott ki, olyan nevű férjet várt. A Katalin napi időjárásjóslás közismert: "Ha Katalin kopog, akkor karácsony locsog, viszont, ha Katalin locsog, akkor karácsony kopog." Katalin rámutató nap, megmutatja január időjárását.

<http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/muveszetek/muveszettortenet/neprajz-unnepek-es-nepszokasok/nevnapok-es-nepszokasok-2/katalin-napja-november-25>

30.-András napja

András a téli évnegyed kezdőnapja. András napja a legjelentősebb házasságjósló, párjósló varázsló nap. A lányoknak többnyire magányosan, titokban kellett ezeket a praktikákat elvégezniük. Például egész nap böjtöltek, a párnájuk alá férfi ruhaneműt rejtettek. Erre utal a hajdúszoboszlói mondás: "Aki böjtöl András napján, vőlegényt lát iccakáján." A zsúpfedeles házak eresztét megrázták, s a kötényükbe hulló magból jósoltak: "ha a lány kötényébe búzamazag hull, jómódú legény veszi feleségül, ha rozsmag, akkor szegény legény lesz a férje.

<http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/muveszetek/muveszettortenet/neprajz-unnepek-es-nepszokasok/nevnapok-es-nepszokasok-2/andras-napja-november-30>

DECEMBER

1.-Elza napja

Az időjárást illetően negyvenes nap. Mindenütt azt tartják, ha e napon fúj a szél, akkor 40 napig szeles lesz az idő.

3.- Ferenc, Disznóölő Szent Ferenc, Disznóölő Ferenc napja

Gombos, Doroszló dunántúli községekből származott lakosai emlegetik Ferenc napját Disznóölő jelzővel. Régen ugyanis azt tartották a Dunántúlon, hogy e nap kiváló alkalom a disznók levágására, feldolgozására, már elég hideg van, van ideje és lehetősége a húsnak, hogy kifagyjon.

4.- Borbála napja

A bányászok, tüzérek, várak védőszentje volt. Borbála napjának több funkciója van. Termésjósló nap. A Borbála- ág kivirágoztatása termésjósló mód, de sok helyen már elvesztette ezt a szerepét. Egyszerűen csak azért fordulnak a Borbála- ágak kivirágoztatásához, hogy karácsonyra virág legyen a házban, ha nincs másféle virág, mely színt, vidámságot visz a téli napok szürkeségébe. Jellemzőek erre a napra a női munkatilalmak: nem szabad fonni, szabad varrni, mert bevarrnák a tyúkok fenekét. Söpörni sem szabad, mert elsöpörnék a szerencsét. Akárcsak az egész téli ünnepkörben, Borbála-napkor sem hoz szerencsét a házra a női látogató.

<http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/muveszetek/muveszettortenet/neprajz-unnepek-es-nepszokasok/karacsony/nevnapok-es-nepszokasok-1>

6.- Miklós napja ~ Mikulás napja

Miklós a gyermekek barátja, meg is ajándékozta őket. Amikor a századfordulón a Mikulás még világos nappal járta a falut, a szigorú botos Mikulás előcsalta a kuckóba bújó gyereket, kifaggatta tud e imádkozni. Járt a

vessző, ha bebizonyosodott, hogy nem tud, még az anyja is kikapott. Egyik legendája szerint Miklós püspök az ablakon át aranyrögöket dobott be egy elszegényedett nemesember három lánya számára, hogy becsületesen férjhez mehessenek. Sokan úgy vélik innen ered az a szokás, hogy ezen a napon az ajándékokat az ablakba teszik. Szent Miklós alakja sok országban egybeolvadt a telet megszemélyesítő, jóakarátú figurákkal. Angliában, Amerikában Santa Claus, Franciaországban Karácsonyapó, az oroszoknál Fagyapó a neve.

A magyar Mikulás elnevezés a Miklós név szlovák megfelelője, csak a múlt század végén került a köznyelvbe, akárcsak a Mikulást kísérő krampusz, ördögszerű figura neve.

Az időjárással kapcsolatban a bukovinai magyarok úgy tartják, hogy ilyenkor már jön a havazás: "Miklós megrázta a szakállát" Baranyában hasonlóan vélekednek, de azt is tartják, hogy a Miklós-napi időjárás mutatja meg a karácsonyt.

<http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/muveszetek/muveszettortenet/neprajz-unnepek-es-nepszokasok/nevnapok-es-nepszokasok-1/miklos-napja-december-6>

8.- Mária napja ~ Földtiltó boldogasszony napja

A muravidéken – Földtiltó Boldogasszony napján nem szabad szántani. Nem is igen lehet már a rossz idő miatt. Baranyában sem tartják ajánlatosnak ettől a naptól kezdve a földek szántását és bevetését.

DECEMBER

13.- Luca napja

Luca nevében a latin lux = fényesség, világosságjelentésű szó rejtőzik. Legendája alapján a szembetegségben, vakságban szenvedők, a bűnbánó utcanők és a varrónők patrónusa. Ez a nap tele van tilalmakkal, jóslásokkal, amelyek az újévi napjához kapcsolódó hiedelmekhez hasonlóan a következő esztendőre befolyással vannak. A magyar néphit Luca alakja kettős, egyrészt kapcsolatos a legendabeli Szent Lucával, másrészt egy boszorkányszerű, rontó nőalakkal. Ez utóbbi, kísértetszerű jelenség, aki ezen az éjszakán és napon az emberek, állatok kárát okozhatja. A magyar nyelvterületen gonoszjáró napnak tartották, ezért különösen a boszorkányok rontása ellen kellett védekezni. Ehhez a naphoz női munkatilalmak kapcsolódtak. Országszerte úgy tartották, ha ezen a napon fonnának vagy varrnának, akkor ezzel bevárnák a tyúkok fenekét. Nem volt szabad sütni, mert a kenyér kővé válik. Azonban voltak javasolt női munkák is, pl. a fejtő-, vagy bontómunkák. Úgy tartották, ha tollat fosztanak vagy babot fejtenek a tyúkok könnyebben tojnak. A Luca napi hiedelmek többsége a tyúkok termékenységvarázslására vonatkozott.

<http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/muveszetek/muveszettortenet/neprajz-unnepek-es-nepszokasok/nevnapok-es-nepszokasok-1/luca-napja-december-13>

LUCÁZÁS

A lucázás vagy kotyolás, a fiúgyermek házról házra járó, termékenységvarázsló szokása Nyugat- és Dél-Dunántúlon. Többnyire hajnalban, kisebb csoportokban mentek. A házba betérve engedélyt kértek, s ha megengedték, akkor ráültek egy tuskóra vagy szalmára és elkezdtek az éneküket, mely az alábbi szöveggel kezdődött: Luca-Luca kity- kotty, tojjanak a tiktyok, luggyok! (azaz tyúkjaik, lúdjaik), majd termékenységvarázsló és jókívánságmondó szövegekkel folytatódott. Az ének és mondóka után szétszórták a konyhában a szalmát, majd várták, hogy a gazdasszony valami ajándékot (aszalt gyümölcsöt, almát, diót stb.) adjon nekik. A szalmát a gazdasszony a tyúkok alá tette, hogy jobban tojjanak. Ha nem kaptak adományt, fenyegetőztek: Egy csibéjük legyen, az is vak legyen!

<http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/muveszetek/muveszettortenet/neprajz-unnepek-es-nepszokasok/nevnapok-es-nepszokasok-1/luczas>

21.-Tamás napja

Hitetlen Tamás néven emlegetett apostol. A hagyomány szerint pünkösd után Jézus külön megjelent neki. Innen a szólás: "Szent Tamás szolgája vagyok", vagyis akkor hiszem, ha látom. E naphoz néhol férjjósló praktikák kapcsolódnak. Többnyire azonban arról nevezetes, hogy ilyenkor ölik a disznót. Az ekkor vágott disznónak a háját tamáshájnak nevezik, melyet kelések gyógyítására vélték alkalmasnak.

<http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/muveszetek/muveszettortenet/neprajz-unnepek-es-nepszokasok/karacsony/nevnapok-es-nepszokasok-2>

24.- Ádám, Éva napja

A téli napfordulóhoz kapcsolódó, évkezdő ünnepkör jelentős naptári ünnep, Luca után a legjelentősebb, legnagyobb ünnep a karácsony. Karácsony vigíliája, más néven böjtje, Ádám-Éva napja az adventi időszak utolsó napja. Ezen a napon járnak a betlehemesek (betlehemezés), a kántálók (karácsonyi kántálás). Ádám-Éva napján a hagyományoknak megfelelően készítették el a karácsonyi asztalt. Jellegzetes karácsonyi ételeket ettek ilyenkor. Az ételek maradékát, az ún. karácsonyi morzsát nagy becsben tartották és különböző mágikus célra használták fel. A karácsonyfa állításának szokása valószínűleg protestáns, német eredetű szokás a 19. században honosodott meg hazánkban.

<http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/muveszetek/muveszettortenet/neprajz-unnepek-es-nepszokasok/nevnapok-es-nepszokasok-2/adam-eva-napja-december-24>

26.- István napja

István napja termésvarázsló nap. A bánátiak szerint, ha szép idő van, jó termés lesz. Ha zúzmarások a fák, de később kisüt a nap, akkor sok makk terem a jövő esztendőben – tapasztalták régen a disznókat az erdőben makkoltatók a Muravidéken. A magyar nyelvterületen a leggyakoribb keresztnevek közé tartozott az István. István napján a rokonok, szomszédok, ismerősök énekekkel, verssel köszöntötték fel az István nevűeket. A szokást "istvánozásnak" is nevezték.

<http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/muveszetek/muveszettortenet/neprajz-unnepek-es-nepszokasok/nevnapok-es-nepszokasok-2/istvan-napja-istvan-napi-koszonto-december-26>

27.- János napja

János napját karácsony harmadik napjaként tartották számon. E naphoz a borszentelés szokása kapcsolódott, mely a borvidékeken máig él. A szent bornak is - mint minden egyéb szentelménynek - mágikus erőt tulajdonítottak. Beteg embert és állatot gyógyítottak vele. Öntöttek a boroshordókba is, hogy ne romoljon el a bor. A János név gyakorisága és a karácsonyi ünnepkörben való naptári helye miatt is kedvelt névünnep.

<http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/muveszetek/muveszettortenet/neprajz-unnepek-es-nepszokasok/nevnapok-es-nepszokasok-2/janos-napja-janos-napi-nevnapkoszontes-december-27>

31.- Szilveszter napja

Szent Szilveszter pápa ünnepe, a polgári év utolsó napja, az újesztendő vigíliája. Este a templomokban óévi hálaadást tartanak. Szilveszterkor és újévkor a szokások és hiedelmek célja az, hogy biztosítsa a következő esztendőre az emberek egészségét, szerencsését, az állatállomány szaporaságát és a termés bőségét. A szilveszteri szokásokban különösen fontos szerepe van a zajkeltésnek. Az év búcsúztatására még most is szilveszter éjszakája a legvidámabb éjszaka. Régen is elbúcsúztatták az ószendőt, s közben számos praktikával, varázslattal igyekeztek kifürkészni a jövőt. Különösen az eladó lányok voltak kíváncsiak sorsukra, arra, hogy férjhez mennek- e, vagy továbbra is pártában kénytelenek tölteni napjaikat.

<http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/muveszetek/muveszettortenet/neprajz-unnepek-es-nepszokasok/karacsony/szilveszteri-es-ujevi-nepszokasok>

<http://kovacsneagi.qwqw.hu/?modul=oldal&tartalom=1104478>

